

Vanda

Vanda là một loại lan gồm chừng 60 giống, mọc ở miền nam Á Châu từ Ấn Độ, Miền điện Thái Lan, Việt Nam, Mã Lai, Nam Dương, Phi Luật Tân v.v... Thông thường người ta dùng từ ngữ Hy Lạp để đặt tên cây lan, nhưng trong trường hợp này lại dùng chữ Vanda là tiếng phạn (Sankrit dùng để chỉ tên cây *Vanda tessellata*). Thế nhưng năm 1819, Robert Brown lại dùng chữ Vanda để đặt tên cho cây *Vanda roxburghii* đã nở hoa tại Anh Quốc để vinh danh William Roxburgh, Giám đốc vườn thảo mộc Calcutta.

Vanda là một loại phong lan (epiphyte) thân đơn, lá cứng và xòe sang hai bên. Lá cây chia làm 3 loại: Dẹp (strap leave), lá tròn và cứng (teres), hoặc pha giữa hai loại kể trên (semi teres).

Cùng chung một nhóm với Vanda là Ascocentrum, Ascocenda lai giống giữa Ascocentrum và Vanda. Nhiều nhà sinh vật học

(Taxonomist chuyên về Hoa Lan, trên thế giới có khoảng 21 người mà ít khi đồng nhất ý kiến) đã chia Vanda ra làm 4 loại khác:

1. *Euanthe* căn cứ vào cây *Vanda sanderiana* của Phi Luật Tân
2. *Trudelia* căn cứ vào những cây mọc ở Hy Mã Lạp Sơn
3. *Holcoglossum* thuộc loại semi teres mọc tại Trung Quốc và Đông Dương
4. *Papilionathecho* những cây thuộc dạng teres.

CÁCH TRỒNG

Vanda ưa nhiều nắng (full sun) nhưng cũng cần che lưới 30%, nhiệt độ tối thiểu là 60°F, tốt nhất là 70°F, nhiệt độ cao nhất 95°F, ẩm độ trung bình là 70-80% và thoáng gió cho nên cần có máy phun hơi ẩm (evaporative cooler hay humidifier). Đáp ứng được điều kiện này Vanda sẽ có hoa từ mùa Xuân cho đến mùa Thu, có cây ra hoa 3-4 lần như cây Ascocenda Princess Mikasa chẳng hạn. Vanda ưa trồng trong rổ gỗ (Basket) để cho rễ được thoáng đảng. Nếu không có nhà kính, mùa Đông nên mang vào trong nhà để ở cửa sổ phía Tây Nam và cho thêm đèn.

TƯỚI NƯỚC VÀ BÓN PHÂN

Mùa Hè Vanda cần tưới tối thiểu mỗi ngày một lần, mùa Xuân và Thu 2 lần một tuần và bớt đi vào mùa Đông. Khi tưới nước, nên chú ý rễ phải biến từ màu trắng sang màu xanh đen mới là đủ nước. Mùa hè nên dùng bình phun nước pha phân bón thật loãng, mỗi ngày phun vài lần. Vanda cần nhiều phân bón hơn tất cả các loại lan, nên bón phân 20-20-20 mỗi ngày vào mùa hè với ¼ thìa cà phê cho 1 gallon nước hay 1 thìa, một gallon

mỗi tuần và cứ 3 tuần một lần bón bằng phân 10-30-20. Mùa Xuân và mùa Thu bón 2 tuần một lần và mùa Đông ngưng bón. Khi bón phân phải tưới nước rồi mới bón, đừng bón phân khi rễ còn khô.

THAY CHẬU

Vanda nên trồng trong giỏ (basket) bằng gỗ không nên trồng trong chậu nhựa. Nếu giỏ nhỏ quá, nên lồng vào trong giỏ lớn hơn. Ngâm rễ lan vào trong nước chừng ½ giờ cho mềm, cuộn lại theo vòng tròn và bỏ vào giỏ. Có thể bỏ thêm than củi hay vỏ thông loại lớn từ 1 inche trở lên. Khi cây quá cao có thể cắt ngắn đi, miễn là phần ngọn phải có tối thiểu là 3 rễ. Phần gốc dưới để vào chỗ mát có thể ra nhánh mới.

NHỮNG VẤN ĐỀ

Khi cây ra nụ cần tưới điều hòa, nếu để khô hay độ ẩm xuống quá thấp, nụ sẽ bị úa vàng và rụng. Một đôi khi nụ hoa tiết ra một chất mật làm cho nụ cũng không nở được, lấy bình phun nước phun nhẹ vài lần cho tan chất mật. Khi lá cây bị nhăn nheo và vàng triệu chứng của thiếu nước, cây bị rụng lá phía dưới hoặc là cây bị quá khô, thiếu độ ẩm hay bị bệnh. Nếu bị bệnh phun bằng Draconil từ gốc đến ngọn và rễ liên tiếp 2-3 tuần liền. Nếu không hết, cắt bỏ phần gốc cho đến khi nào thấy hết đốm đen ở trong lõi. Dùng vôi hay diêm sinh bôi vào chỗ cắt. Phun Draconil toàn diện, đợi cho ráo nước cho vào bao nylon treo vào chỗ mát. Đừng để nước đọng trên ngọn. Khi nào ra rễ dài trên 2 inches mới bỏ ra ngoài.

NHỮNG CÂY DỄ TRỒNG VÀ NHIỀU HOA

Nên trồng những cây đã lai giống phần đông dễ trồng mà lại nhiều hoa như cây Ascocenda Princess Mikasa chẳng hạn, cây này có hai màu: hồng và tím xanh có thể ra hoa tới 3-4 lần trong một năm nếu đầy đủ điều kiện.

VANDA CÓ HƯƠNG THƠM

- *Vanda tricolor*
- *Vanda tricolor var suavis*
- *Vanda amesiana*
- *Vanda dearei*
- *Vanda insignis*
- *Vanda lamellata*
- *Vanda luzonica*
- *Vanda merrillii*

Những cây lai giống từ các cây kể trên đều thừa hưởng đặc tính di truyền hương thơm từ cây cha hoặc cây mẹ. Nên nhớ cây *Vanda foetida* một vài cuốn sách đề là fragrant nhưng mùi hôi nồng nặc.

Cách trồng *Vanda* có thể áp dụng cho *Aerides*, *Renanthera* và *Rhynchostylis* được, nhưng những cây sau này không cần nhiều ánh nắng.

Placentia 1-2005
BÙI XUÂN ĐĂNG